

ÜGYVÉDEK, ORVOSOK, MÉRNÖKÖK ADÓZÁSA TRANSYLVÁNIÁBAN

A SZABADFOGLALKOZÁSOK után fizetendő adónemnek tanulmányozása — bár részletkérdés — ránk nézve megfontolandó eredményekkel járhat. Hiszen szabadfoglalkozású rétegünk, értelmiségünk e javarésze, az a társadalmi csoport, mely a kisebbségi élet közterheiből is jócskán kiveszi a maga hányadát. Nem érdektelen tehát látnunk a rendelkezésünkre álló kimutatásokból, hogy az államháztartás terheinek viselése mily mértékben hárul vállalkokra. Számításaink természetesen csak hozzávetőleges arányszámokat, átlagösszegeket adnak, de így is tanulságos, ha a pénzügyminisztérium 1923 óta rendszeresen kiadott, bár késve megjelenő statisztikáiból (*Statistica Impozitelor Directe*) összehasonlító táblázatokat állítunk össze. A hivatalos statisztika pénzügyigazgatóságokként az adóalanyok számát, a megadózott jövedelem és az ennek alapján kivetett adó számszerű összegét tartalmazza*). Vegyük tehát a legutolsó, az 1929., 1930. és 1931. évre vonatkozó közlemények adatait s kíséreljük meg kimutatni a transylván kisebbségi magyar szabadfoglalkozásuak megközelítő adózási hányadát.

Így táblázataink a romániai pénzügypolitika érdekes metszetét adják s abból, hogy a szabadfoglalkozásuak adózása az ügyvédek, az orvosok és a mérnökök adójában**) elénk tárul, hasznos következtetéseket tudunk magunk számára levonni.

I.

Az ügyvédek adózása:

HA A TRANSYLVÁN ÜGYVÉDEK fejenkénti adóátlagát az ókirályságbeli és az országos átlaghoz hasonlítjuk, a következő adatokat nyerjük:

*) Az 1921. évi adóreform a szabadfoglalkozást üzők adóját az egyenes adókról szóló törvény keretei között írja elő s a jövedelem alapján állapítja meg. A jelenlegi román egyenesadó-rendszer is, amelynek alapját 1921-ben Titulescu pénzügyminiszter rakta le, a hat egyenes adónem egyikeként ismeri a szabadfoglalkozásuak adóját s kulcsa többrendbéli csökkenő változás után — 1921-ben 10 %, 1923-ban 8 %, 1933-ban 6 %, ma, 1934 óta, 5 %-ban állapított meg.

**) Mivel az adóbeszedés statisztikáját nem szokták nyilvánosságra hozni, elemzésünk és bírálatunk csupán az adókivetésre vonatkozik.

Terület	1929		1930		1931	
	ügyvédek száma	fejátlag lejben	ügyvédek száma	fejátlag lejben	ügyvédek száma	fejátlag lejben
Ókirályság	5731	5433	5522	5756	4427	7135
Transylvánia	2184	9069	2178	11511	2226	10505
Románia	9050	6340	8896	7314	7910	7988

Tehát amíg az ókirályságbeli fejátlag 10,7%-kal kevesebb, mint az országos, addig a transylvániai 24%-kal magasabb.

De ha különlegesen kisebbségi magyar szempontból nézzük az adatokat, még elszomorítóbb képet kapunk. Az összehasonlítás alapjául egyrészt a három székelylakta megyét, másrészt a fővárost s az egészen ötletszerűen kiválasztott Gorj és Buzău megyéket vehetjük:

Pénzügyigazgatóság	1929		1930		1931	
	ügyvédek száma	fejátlag lejben	ügyvédek száma	fejátlag lejben	ügyvédek száma	fejátlag lejben
Ciuc	63	17987	65	14500	65	12391
Odorheiu	31	9445	49	7058	49	7035
Treiscaune	48	7954	58	10961	57	9873
Bucureşti	3048	5702	2812	5969	1648	10181
Gorj	55	3515	47	4441	46	4081
Buzău	82	4066	64	5070	76	4355

A legenyhébben megadózott székely megye, Odorheiu, három évi átlaga fejenként 7846 lej, Gorj megyéé pedig 3001 lej. Az Odorheiu megyei ügyvédek tehát kb. 160%-kal több adót fizettek.

Az egyenlőtlen teherviselést azonban mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogyha az ókirályságbeli, illetve a transylvániai ügyvédek számát és a kivetett adók összegét az országos adatokhoz viszonyítjuk.

Ország rész	1929		1930		1931	
	üggy. aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban	üggy. aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban	üggy. aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban
Ókirályság	63,30/0	54,30/0	62,20/0	49,70/0	55,90/0	50,20/0
Transylvánia	24,10/0	34,50/0	24,40/0	37,50/0	28,10/0	37,00/0

Ezekhez az adatokhoz szükségtelen magyarázatot fűzni. Elég, ha rámutatunk arra, hogy Ciuc megyében e három év alatt az ügyvédek átlagban fejenként 14.767 lejt fizettek, amikor Bucureşti-ben csak 7274 lejt. Tehát 100%-kal többet.

II.

Az orvosok adózása:

AZ ORVOSOK (a hivatalos statisztika szerint: orvosok és állatorvosok) frontján nem találunk ily kirívó különbségeket. Ennek ellenére itt is lépten-nyomon kiütözik Transylvánia „elsőbbsége“ az adófizetés terén.

A fejenkénti átlag a következő:

Terület	1929		1930		1931	
	orvosok száma	fejátlag lejben	orvosok száma	fejátlag lejben	orvosok száma	fejátlag lejben
Ókírályság	3144	5360	3291	7879	3066	8284
Transylvánia	2053	7165	2078	9221	2052	9051
Románia	6243	5850	6520	7889	6209	8091

Ha a székelylekta megyéket tesszük az összehasonlítás alapjául, București kivételével 50—200%-os különbségeket találunk:

Pénzügyigazgatóság	1929		1930		1931	
	orvosok száma	fejátlag lejben	orvosok száma	fejátlag lejben	orvosok száma	fejátlag lejben
Ciuc	33	7756	39	10957	44	10327
Odorhei	23	3741	27	5949	27	5949
Treiscaune	45	4739	45	7681	47	6768
București	1285	6812	1128	14040	1068	14759
Gorj	21	2454	22	2781	21	2322
Buzău	56	5051	51	5132	47	4259

Az orvosok számának és a kivetett adó összegének aránya az országos adatokhoz viszonyítva bizonyos emelkedést mutat az Ókírályság javára. Azonban nehogy azt higgyük, hogy ez általános jelenség, mert ennek magyarázatát a București-i jobb kereseti lehetőségek adják. Épen ezért az alábbi összeállításban Transylvánia és az Ókírályság adatain kívül az Ókírályságnak București nélküli adatait is adjuk:

Országrés	1929		1930		1931	
	orvos aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban	orvos aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban	orvos aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban
Ókírályság	50.30%	46.10%	50.40%	50.30%	49.30%	50.50%
Transylvánia	32.80%	40.20%	31.80%	39.10%	33.00%	36.90%
Ókírályság București nélkül	28.10%	22.10%	33.10%	19.50%	32.10%	19.10%

III.

A mérnökök adózása:

A MÉRNÖKÖK (a hivatalos kiadványban: technikai foglalkozások: mérnökök, építészek, stb.) statisztikai adatainak a valóságnak megfelelő elbírálásánál tekintetbe kell vennünk a fővárosi különleges körülményeket is. Már a hivatalos kiadványban használt elnevezésből is kitűnik, hogy e kategóriában az építészek, tehát az építés van nagy túlsúlyban. Már pedig köztudomásu dolog, hogy 1930 óta a fővárosban óriási építkezések kezdődtek s öt év alatt nem több mint 27 milliárd lej értéket építettek be. Ekkora eltolódás természetesen megváltoztatja a számok valódi értékét s a statisztika valószerűségét is. Épen ezért az alábbi összeállításoknál nem szabad figyelmen kívül hagynunk ezt a különleges körülményt.

Ország rész	1929		1930		1931	
	mérnökök száma	fejátlag lejben	mérnökök száma	fejátlag lejben	mérnökök száma	fejátlag lejben
Ókirályság	880	4838	594	15762	506	14248
Transylvánia	297	9672	298	13215	278	11900
Románia	1312	5916	1027	13864	934	12252

1930-ig Transylvánia a már eddig ismertetett összeállításoknál megszokott arányban „vezet”. Ettől az időponttól kezdve egyszerre lesüllyed az országos átlag alá.

A valóságos helyzetet az alábbi kimutatásunk adja, ahol a székelyeklakta megyék adatait az Ókirályság vidéki megyéivel hasonlíthatjuk össze:

Pénzügyigazgatóság	1929		1930		1931	
	mérnökök száma	fejátlag lejben	mérnökök száma	fejátlag lejben	mérnökök száma	fejátlag lejben
Ciuc	16	11313	10	15935	4	12064
Odorheiu	4	3450	6	6750	6	7252
Treiscaune	10	3060	11	8965	8	5608
Bucureşti	602	4884	307	24639	291	25766
Gorj	9	1333	9	2026	4	2288
Buzău	2	1740	2	1920	3	1920

Amint látjuk tehát, itt van a legnagyobb aránytalanság. Amíg Gorj és Buzău megyékben a mérnökök a három éven keresztül átlagban 1882 és 1860 lejjel voltak fejenként megadózva, addig Odorheiu és Treiscaune megyékben 5817 és 5877 lejjel. Tehát 200 %-os „főlény”.

Ugyanerre az eredményre jutunk, ha Transylvánia s az Ókirályság, és külön az Ókirályságnak a főváros nélküli adatait hasonlítjuk össze országos viszonylatban:

Országrés	1929		1930		1931	
	mérnökök aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban	mérnökök aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban	mérnökök aránya orsz. viszonylatban	kivetett adó orsz. viszonylatban
Ókirályság	67.00/o	54.80/o	58.10/o	65.90/o	54.10/o	62.90/o
Transylvánia	22.60/o	37.00/o	29.00/o	27.70/o	29.70/o	28.90/o
Ókirályság Bucureşti nélkül	21.10/o	16.90/o	27.90/o	13.60/o	23.00/o	13.90/o

EZEK A SZÁMADATOK természetesen Románia adórendszerének egyetlen kis kérdésére derítenek világosságot, de már ezekből is megállapíthatjuk, hogy Transylvánia aránytalan mértékben s a példának felvett, három székelyklakta megye különösképp erején felül járul hozzá az államháztartás terheinek viseléséhez. Pedig az adózás eszményi szabálya előírja, hogy a terhek — átlagosan — egyenlő mértékben oszoljanak meg. Az elméleti elgondolás azonban csak törvényekben jut kifejezésre.

Dr. FEKETE JÁNOS.